

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาถึงคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นไทดำ ซึ่งชาวไทดำเป็นชาติพันธุ์ที่มีความเก่าแก่ที่สุดชนชาติหนึ่งในประเทศไทย และยังคงยึดถือขนบธรรมเนียม ความเชื่อไว้อย่างเข้มแข็ง รวมถึงสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นไทดำ อันมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งในการศึกษาในครั้งนี้ จะเน้นถึงการค้นหาลักษณะของเรือนไทดำในอดีตที่ได้รับอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ อันได้แก่ ความเชื่อ วัฒนธรรม วิถีชีวิต เทคโนโลยีการก่อสร้าง วัสดุ และสภาพแวดล้อมและบริบทที่เกี่ยวข้อง ประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย 1) ลักษณะการเกิดขึ้นของสถาปัตยกรรม 2) การปรับเปลี่ยนรูปแบบ 3) พัฒนาการทางสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นไทดำนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัยสำคัญที่ใช้ คือ การสำรวจภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลทางด้านกายภาพของเรือนไทดำที่เลือกเป็นตัวอย่างศึกษาจำนวน 8 หลัง ในตำบลหนองปรัง อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี เกณฑ์ในการเลือกเรือนตัวอย่างศึกษาจะพิจารณาเรือนไทดำชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากท้องถิ่นที่มีอายุเรือนตั้งแต่ 40 ปี ขึ้นไปที่ยังคงแสดงให้เห็นถึงคติ ความเชื่อ ภูมิปัญญาต่าง ๆ อันปรากฏอยู่ในผังพื้นเรือน และลักษณะทางกายภาพของเรือนอย่างชัดเจน รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ใช้อาคาร และผู้เชี่ยวชาญเรื่องวัฒนธรรมไทดำในท้องถิ่นเกี่ยวกับคติความเชื่อ ประเพณีปฏิบัติทั้งที่เปลี่ยนแปลง และยังคงอยู่ อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของเรือนไทดำในปัจจุบัน

ผลของการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือน และความต่างระหว่างลักษณะทางกายภาพของเรือนไทดำสิบสองจุไทย และเรือนไทดำพื้นถิ่นในปัจจุบันที่เกิดขึ้น มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเรือนไปใน 2 ลักษณะ คือ 1) คงรูปแบบทางกายภาพตามความเชื่อเดิม ได้แก่ การปลูกเรือนขวางตะวัน การสร้างเรือนยกเสาสูง ผังไม้ปากไม้ไผ่ หรือผืนงโปรง เป็นต้น 2) เปลี่ยนลักษณะการใช้งานโดยยึดความเชื่อเดิม อันได้แก่ การขยายเรือนออกด้านข้าง การแยกครัวไฟ ทรงหลังคา ฯลฯ

ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเรือนพื้นถิ่นไทดำทั้งที่คงรูปแบบทางกายภาพเดิมตามความเชื่อเดิม และเปลี่ยนลักษณะการใช้งานแต่ยังคงความเชื่อเดิมนั้นล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ต่อกันทั้งสิ้น ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถสรุปเป็นคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นไทดำได้ 3 ประการ ได้แก่ 1) มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ 2) สะท้อนคติความเชื่อ และ 3) แสดงออกถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่สัมพันธ์กับภาวะอยู่สบาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในอนาคตรวมถึงการประยุกต์ใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยต่อไป